

Oponentský posudek bakalářské práce IMS FSV UK, ak. rok 2011/2012

Student: Adam Pospíšil

Název práce: Mediální obraz vzniku nezávislého Kosova v denících MF DNES a Pravda

Oponent: PhDr. Petr Šafařík

Adam Pospíšil se v předložené bakalářské práci pokouší s využitím teoretických poznatků o kritériích informační kvality analyzovat zpravodajství českého deníku MF Dnes a slovenského deníku Pravda věnované procesu osamostatnění Kosova, a to ve vydáních od ledna do srpna 2008. Cílem pojednání, které využívá především metody obsahové analýzy a komparace, je postihnout především to, nakolik uvedené dva listy zpracovaly dané téma nestranně (str. 11).

Analýza na základě pěti vybraných kritérií informační kvality konstatuje poměrně dobrou práci obou deníků. Problémy zjistila především u aspektu *vyváženosti* a také možného *politického paralelismu* s (navzájem odlišnými) přístupy české a slovenské vlády k vyhlášení kosovské samostatnosti (str. 35 a 39-40). Škoda je, že druhé zmíněné zjištění, které Adam Pospíšil bohužel nepojmenovává jasně (mj. neužívá pojem politický paralelismus ani závislost, resp. nedostatek nezávislosti), není hlouběji interpretováno ani zasazeno do širších souvislostí.

Práce splňuje všechny formální požadavky kladené na daný typ studentských pojednání. Autor text dobře strukturuje; pochvalu zaslouží kromě zjevného velkého úsilí a pečlivosti při metodologicky úzce vyhraněném postupu i to, že se v části věnované komentáři použitých zdrojů opravdu snažil o hodnocení.

Výčet problémů předložené bakalářské práce nicméně začnu právě u využití odborné literatury. Vzhledem ke složitosti kosovského konfliktu a k poměrně známé okolnosti, že se jeho hodnocení také v některých odborných pojednáních liší podle světonázorových či politických hledisek i míry konformity vůči dominantnímu diskursu, resp. politice velmocí, by bývalo bylo namístě, kdyby si Adam Pospíšil alespoň k některým titulům vyhledal jejich *kvalitní* recenze. Bohužel, kniha Patrika Girgleho *Kosovo*, ze které student čerpá při svém shrnutí historie srbsko-kosovskoalbánského konfliktu *nejvíce* (sám to explicitně uvádí na str. 12), kvůli své velmi špatné úrovni *není* relevantním zdrojem.¹ Diplomant si sice podle odkazu č. 10 ke Girgleho knize recenzi vyhledal, dokonce v odborném periodiku (časopisu *Slovanský přehled* z r. 2007), neměl ale štěstí na recenzi důkladnou nebo kritiku nevzal patřičně do úvahy. Snahu A. Pospíšila recenzi Girgleho knihy hledat nicméně oceňuji. Problém ale je i to, že z nalezené recenze parafrázuje pochvalný výrok („jde doposud o jedinou původní českou monografickou práci o historickém a politickém vývoji na Kosovu“, str. 12), který v současnosti již neplatí – v roce 2011 vyšla monografie předního českého znalce kosovské problematiky Václava Štěpánka.² Toho ale diplomant podivuhodně opominul – navíc v seznamu zdrojů od V. Štěpánka mylně uvádí jiné pojednání (str. 41), než na které odkazuje v komentáři využitých zdrojů (odkaz č. 13). Bohužel to jsou jediné zmínky prací tohoto historika a slavisty – v dalším textu bakalářské práce na ně není jediný odkaz, což je v poměru k hojnému a nekritickému čerpání z nevydařené knihy Patrika Girgleho (zhruba patnáct odkazů) opravdu nedobré.

---

¹ Srov. např. velmi kritickou a přesvědčivou recenzi Filipa Tesaře, odborného pracovníka Ústavu mezinárodních vztahů – Filip Tesař, *Odstrašující dějiny do kapsy*. A 2, roč. 3, 2007, č. 6, str. 24. Recenze je volně dostupná na internetu – <http://www.advojka.cz/archiv/2007/6/odstrasujici-dejiny-do-kapsy> [11. 6. 2012].

² Václav Štěpánek, *Jugoslávie – Srbsko – Kosovo: kosovská otázka ve 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2011.

Historik a balkanista Jan Pelikán by mohl být přinejmenším v části reflektující dosavadní literaturu k pojednávanému tématu a jeho širším souvislostem zmíněn i jinými pracemi než jen coby spoluautor dvou historických syntéz (str. 13).

Nyní k metodologii a hlavní použité metodě. Adam Pospíšil zachází s jejím pojmenováním zmatečně. Důsledně ji označuje za *kvalitativní obsahovou analýzu*,³ ve skutečnosti ale podává *kvantitativní obsahovou analýzu*. Nejspíše jej zmátl již titul jeho hlavního teoretického a metodologického zdroje – studie Lutze Hageny „Informační kvalita a její měření“⁴. Sám L. Hagen v tomto článku explicitně píše o *kvalitativní obsahové analýze*⁵, z jiných míst jeho textu je zase zjevné, že spojení *obsahová analýza* používá jako synonymum k sousloví *kvalitativní obsahová analýza*⁶, navíc takto činí i další kapitoly oné kolektivní monografie (mimořádně, diplomant na Hagenův text odkazuje – i v seznamu zdrojů – chybně: tak, jako by šlo o Hagenovu monografii, navíc se odlišně znějící bibl. údaje v pozn. pod čarou č. 4 a 6 týkají právě jednoho a téže Hagenova textu).

Zpět ale k terminologickému omylu A. Pospíšila: koncepce *kritérií informační kvality*, z níž vychází, neznamená kvůli slovu *kvalita*, že dané rysy mediálních textů nejsou zkoumatelné *kvantitativní* metodou (pouze u kritéria *přesnosti*, studentem v práci neanalyzovaného, sám Lutz Hagen připouští, že je „nelze jednoduše zkoumat pouhou obsahovou analýzou“⁷). Ostatně diplomant sám předkládá – sice redukovane, ale celkově přesvědčivě – především právě *kvantitativní* rozbor: výběr sledovaných znaků, kódování, kvantifikaci atd. Škoda je, že studenta jeho mylné pochopení jednoho aspektu Hagenovy stati vedlo až k tomu, že v odkazu č. 20 německému badateli podsouvá výrok o „kvalitativní obsahové analýze“, který v dané studii vůbec není. Dílčí závěr k popsání problému je nicméně (a nepochybně i paradoxně) takový, že terminologický omyl A. Pospíšila předložené analýze *obsahově* nezpůsobil vážnější nedostatky. Nesnázi se autor mohl vyhnout tím, že by více využil i jiné odborné práce z teorie a metodologie mediálních studií.⁸

Větší obezřetnost s příslušnou odbornou literaturou by jistě zabránila i zkratkovitému výroku o tom, že hlavně informativní funkce masmédií „bývá často ohrožena“ (str. 14; z kontextu plyne, že bývá ohrožena častěji než jiné dvě L. Hagenem vyčleněné prvky veřejné role masových médií – artikulační a kritická, resp. kontrolní funkce⁹). I ze základní literatury k masové komunikaci atd. vyplývá, že se krizové jevy masmédií rovněž v liberálních demokraciích týkají silně také oněch dalších funkcí. Navíc jde o významné, i strukturální problémy nejen médií soukromých, které jmenuje diplomant (str. 14), ale také veřejnoprávních.

Z důležitých fenoménů a zároveň analytických pojmů mediálních studií měl student již v teoretickém úvodu pracovat i s koncepty nazývanými *zpravodajské hodnoty* a *gate-keeping* (též *gatekeeping*). Nakládá s nimi až v průběhu práce a jen nedostatečně (str. 18-19). Lepší vstřebání a hlavně uplatnění této látky bývalo mohlo pomoci prohloubit interpretaci zjištěných faktů.

---

³ Všechna zde uvedená zdůraznění *kurzívou* pocházejí od autora posudku.

⁴ Lutz Hagen, Měření informační kvality. In: Winfried Schulz et al., *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004, str. 51-69. Odkazují zde na starší české vydání této kolektivní monografie než diplomant (ten se vztahuje k vydání z r. 2011); v pojednávaných souvislostech ale mezi těmito dvěma českými vydáními není rozdíl.

⁵ Tamtéž, str. 52, 67-68.

⁶ Viz tamtéž, např. str. 57.

⁷ Tamtéž.

⁸ Např. snadno dostupné pojednání Tomáš Trampota – Martina Vojtěchovská, *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

⁹ Hagen, Měření informační kvality, str. 51.

Škoda je i to, že diplomant důkladněji nepředstavil zkoumané dva deníky – MF Dnes a Pravdu. Píše o nich na příslušném místě vágně, pouze s odkazem na obecné mínění a dvě zprávy čtk (str. 10). V podobných případech je třeba uvést vydavatele listu, čtenost (jsou k tomu volně dostupná, odborně shromažďovaná data, v ČR od ABC ČR – Kanceláře ověřování nákladu tisku, srov. <http://www.abccr.cz>) a vyjádřit se také k typu a politické orientaci daného deníku. Pokud by tyto důležité souvislosti student vzal do úvahy, mohl být jeho závěr o něco hlubší a bakalářská práce celkově ještě přínosnější. Politický paralelismus MF Dnes v jednotlivých důležitých politických tématech i v obecnějším diskursivním rámci s pravicovými českými vládami je doložen i řadou odborných prací; slovenský deník Pravda zase platí za list středolevicový. Také – jen velmi zdrženlivě formulovaný – dílčí poznatek A. Pospíšila o nedostatečné vyváženosti deníků u tématu kosovské samostatnosti (str. 35 a 40) by zřejmě v případě dobře vyargumentovaného zohlednění charakteru oněch dvou listů přispěl k potvrzení teze o politické orientaci, popř. až tendenčnosti obou listů. Škoda tedy, že závěry bakalářské práce nejsou konkrétnější – obdobných empirických studií je velmi málo.

Nyní k některým nedostatkům části předkládající kompilační popis historie kosovského konfliktu. Výrazně přesněji měla být zmíněna problematika jednání v Rambouillet a krajní překérnost, kterou znamenal předložený návrh pro Svazovou republiku Jugoslávie (str. 25). Z téže pasáže není dostatečně jasné, že následná vojenská operace NATO neznamenal bombardování jugoslávských cílů jen v Kosovu.

Práce obsahuje několik stylisticky a jazykově nevydařených pasáží. Kupř. charakterizování dvou syntéz o jihoslovanských zemích tak, že prý popisují „nedávné kosovské události se zaměřením na studie a články publikované v odborném periodickém tisku“, je matoucí (str. 13). Autor by neměl psát o konfliktu „srbsko-kosovském“ (str. 12), ale „srbsko-kosovskoalbánském“; podobně je chybné psaní sousloví „kosovsko-albánské stanovisko“ (str. 35), neboť zde nejde o vztah mezi Kosovem a Albánií, ale o adjektivum k sousloví „kosovští Albánci“. Autor píše chybně velká písmena ve spojení „Social Responsibility of the Press“ (str. 14), a to i oproti způsobu psaní ve zdroji, z něhož vycházel. Navíc by měl užívat českou, zcela standardní podobu sousloví „společenská odpovědnost tisku“.

Z formálních nedostatků lze upozornit na to, že student nezkracoval opakované a často ani bezprostředně opakované odkazy, srov. např. pozn. pod čarou č. 20-25, 36-37 a 39-40.

Navzdory zjištěným nedostatkům velmi oceňuji detailnost provedené analýzy a zjevnou velkou péči Adama Pospíšila, a proto navrhuji hodnotit jeho bakalářskou práci známkou *výborně* (1). Ovšem jen v případě, že si diplomant při obhajobě povede excelentně. V opačném případě pokládám za přiměřené hodnocení známku *velmi dobře* (2).

11. 6. 2012

PhDr. Petr Šafařík